

๑๔. พระพุทธไวโรจนะ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เลขทะเบียน ศ. ๕

ศิลปะศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๕ (๑,๑๐๐ - ๑,๒๐๐ ปีมาแล้ว)

พบที่อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สัมฤทธิ์ สูง ๓๒ เซนติเมตร

พระพุทธไวโรจนะประทับบนฐานบัวคว่ำบัวหงาย โดยมีสิงห์รองรับอยู่ พระหัตถ์อยู่ในท่าหมุนธรรมจักร สองข้างของพระพุทธองค์มีรูปสตรียืนถือดอกบัว ซึ่งน่าจะหมายถึงนางตาราสององค์ หรืออาจหมายถึงนางตารากับนางมามกี (Guy, 2014, 257) ซึ่งเป็นบริวารของพระองค์ “ไวโรจนะ” เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง ผู้ให้แสงสว่าง ทรงเป็นประธานในหมู่พระธยานิพุทธห้าพระองค์ที่ประจำในทิศต่าง ๆ ตามคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแบบวัชรยานตันตระ โดยพระพุทธไวโรจนะประจำอยู่ที่ทิศเบื้องบนและสถิตอยู่กลางมณฑล มีสัญลักษณ์ประจำพระองค์ คือธรรมจักรสีขาว เหตุนี้พระพุทธเจ้าไวโรจนะจึงแสดงธรรมจักรมูทรา การค้นพบรูปพระไวโรจนะพุทธเจ้าในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สะท้อนถึงการยอมรับนับถือพุทธศาสนาฝ่ายมหายานแบบวัชรยานตันตระจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย (กรมศิลปากร, ๒๕๖๑, ๓๖-๓๗)

14. Buddha Vairocana

National Museum Bangkok, registration number ศ 5

Sri Vijaya art, 9th - 10th century CE (1,100 - 1,200 years ago)

Discovered at Kosum Phisai District, Maha Sarakham Province

Bronze, height 32 cm.

The Buddha Vairocana is seated on an overturned and upturned lotus pedestal supported with a lion. His two hands are in the posture of turning the Wheel of Dhamma. The statue is flanked with two female figurines holding a lotus which may be two Tara Bodhisattvas or Tara Bodhisattva and Mamaki, the golden yellow female Buddha who is a follower of Vairocana Buddha, the original of the five Transcendent Buddhas (Dhyani Buddha) of Vajrayana (Tantra) Buddhism. “Vairocana” in Sanskrit means an illuminator. The five Buddhas are arranged in the different directions, and Buddha Vairocana considered a Primordial Buddha is at the center. His symbol is the white Dharmachakra, so his hands are in the gesture of turning the Wheel of Dhamma or Dharmachakra mudra. The discovery of Buddha Vairocana in Southeast Asian countries reflects that Vajrayana (Trantra) Buddhism of northeastern India was widely accepted.